

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO AIHEISTA VNS 8/2021 VP
VALTIONEUVOSTON PUOLUSTUSSELONTEKO JA HE 146/2021 VP HALLITUKSEN ESITYS
EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2022

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittää mahdollisuudesta antaa
asiantuntijalausuntonsa Hallinto- ja turvallisuusjaostolle. Pyyntönne mukaisesti
lausumme otsikon asioista teemoilla taloudelliset voimavarat ja puolustusteollisuus.

1. Puolustusselonteko

Suomessa toimiva puolustusvoimia tukeva teollisuus ja sen tärkeys
puolustusvoimien toimintakyvyn turvaajana on hyvin esillä puolustusselonteossa.
Selonteko toistaa useassa aikaisemmassa asiakirjassa (mm. VnP huoltovarmuuden
tavoitteista ja VN periaatepäättös Suomen teknologisen ja teollisen pohjan
turvaamisesta) esitetyt linjaukset kansallisen tuotannon, teknologian ja osaamisen
merkityksestä. PIA yhtyy myös Nammon, Patrian ja Instan omissa lausunnoissaan
esittämiin näkemyksiin koskien puolustusselontekoa.

Kyber-, informaatio- ja avaruuspuolustus

Uutena toiminta-alana mainitaan aiheellisesti useassakin kohdassa digitalisaatio,
informaatio ja avaruuden hyödyntäminen. Näemme tärkeänä, että
viranomaisyhteistyötä, eri toimijoiden roolia sekä resursointia kehitetään
tälle eri hallinnonaloja leikkaavalle toiminta-alalle.

Sotilaallinen huoltovarmuus ja kumppanuudet

Selonteossa todetaan: *"Sodan ajan puolustuskyky perustuu suurelta osin muualta
yhteiskunnasta saataviin resursseihin. Toimiva ja kansainvälisesti kilpailukykyinen
kotimainen puolustusteollisuus, sen kansainvälinen verkottuminen sekä
vientitoiminta mahdollistavat sotilaallisen huoltovarmuuden ylläpitämisen ja
edistävät maanpuolustuksen toimintakykyä. Puolustusteollisuudella ja muilla
kumppaneilla on merkittävä rooli osana puolustusjärjestelmää."*

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

Lisäksi: "Sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta kriittisen tuotannon, teknologian ja osaamisen on oltava saatavissa ja käytettävissä kaikissa turvallisuustilanteissa. Teknologian saatavuus sekä kyky tuottaa ja integroida uutta teknologiaa ja teknisiä ratkaisuja kustannustehokkaasti osaksi puolustusjärjestelmää edellyttää kansallista teollista ja teknologista osaamista sekä tarkoituksenmukaista tuotantokykyä. Erityisen tärkeää on varmistaa kriittisten teknisten järjestelmien häiriötön ylläpito ja maanpuolustuksessa käytettävän kriittisen kulutusmateriaalin tuotanto."

PIA yhtyy täysin edellä mainittuihin selonteon kirjauksiin. Seuraavat osatekijät muodostavat *"toimivan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen kotimaisen puolustusteollisuuden"*:

- a. Yrityksille myönteinen toimintaympäristö
- b. Läheinen yhteistyö asiakkaan kanssa
- c. Yrityksen, yhteiskunnan ja asiakkaan TKI-toiminta
- d. Osaajat ja osaaminen
- e. Yrityksen liiketoiminnan jatkuvuus
- f. Vienti ja kansainväliset verkostot.

Nämä kokonaisuudet ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta tunnistettu myös selonteossa. Tuomme seuraavassa esille näistä keskeisimmät puolustusselonteon sekä puolustusministeriössä valmisteltavissa Materiaalipolitiikan osastrategian ja Kumppanuusstrategian kannalta. On tärkeää, että em. strategioissa linjataan näistä kokonaisuuksista yksityiskohtaisemmin.

Tutkimus- ja kehittäminen sekä innovaatiotoiminta (TKI)

Erityisen kiitettävänä pidämme sitä, miten tutkimus- kehittämis- toimii on nostettu esille selonteossa. Linjauksia tärkeämpää on toimeenpano ja riittävien resurssien kohdistaminen puolustusvoimien TKI-toimintaan. Nämä tulisi olla korvamerkittyinä puolustusbudjetissa.

PIA:n jäsenyritykset investoivat noin 15 % liikevaihdostaan tutkimukseen, tuotekehitykseen ja innovaatioihin. Luku on prosentuaalisesti korkeampi kuin Euroopassa keskimäärin, mutta rahallisesti pieni. Korkea prosentti johtuu ongelmallisesta toimintaympäristöstä. Puolustusteollisuudelle ei ole laaja-alaisesti osoittanut yhteiskunnan TKI-rahoitusta toisin kuin teollisuuden muilla sektoreilla. Tämä vaikeuttaa suomalaisten yritysten osallistumista mm. Euroopan puolustusrahaston projekteihin.

Suomeen tarvitaan teknologiastrategia, jossa tarkastellaan maallemme kriittistä teknologiaa sekä sen toimittajien ja kehittäjien asemaa. Jaottelu ns. siviili- ja puolustusteknologioihin ei ole enää mielekäästä, sillä niiden välinen raja on hämärtynyt. Puolustus- ja turvallisuusteknologioiden toimittajille tulee antaa

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

muun teollisuuden kanssa yhtäläiset mahdollisuudet mm. julkiseen tutkimus- ja kehitysrahoitukseen.

Ideaalitilanteessa TKI-toiminta yhdistää proaktiivisesti kotimaisen teollisuuden, puolustusvoimat ja tutkimusyhteisön kansallisesti sekä kansainvälisesti hyödyntämään eri EU-ohjelmia ja bi- tai multilateraalista yhteistyötä.

Yrityksen liiketoiminnan jatkuvuus

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä *Suomen puolustuksen teollisen ja teknologisen pohjan turvaamisesta* vuodelta 2016 määritellään Suomen puolustuksen kriittiset suorituskykyalueet. Ne ovat:

- 1) Johtaminen ja verkostotoiminta
- 2) Tiedustelu, valvonta, ja maalittamistuki
- 3) Vaikuttaminen
- 4) Suoja

Periaatepäätöksessä todetaan, että näiden alueiden osalta tulee *"varmistaa, että Suomessa säilyy tarvittava teknologinen osaaminen, järjestelmien elinjakson hallinta, tuotanto, tutkimus ja kehitys, suunnittelu, integraatio- huolto-, ylläpito- sekä vauriokorjauskyky kaikissa oloissa."*

Puolustusministeriö valmistelee uutta Materiaalipoliittista osastrategiaa sekä hankintojen ohjeistusta. On tärkeää, että edellä mainitut sekä Puolustusselonteon linjaukset toimeenpannaan myös käytännössä. Kriittisillä aloilla tilauksia tulee kohdistaa kotimaahan. Yritykset tarvitsevat tilauksia riittävällä volyymillä jatkuvasti, jotta ne voivat toimia ja kehittää uusia kykyjä. Kansallinen teollinen sekä teknologinen osaaminen ja tuotantokyky ei pysy muuten pystyssä. Vientimenestyksen edellytyksenä usein on kansallinen referenssiasiakkuus.

Kansainvälinen puolustusyhteistyö

Kansainvälinen puolustusyhteistyö on vahvasti esillä Puolustusselonteossa. Myös materiaalipoliittinen yhteistyö on nostettu yhdeksi yhteistyön osa-alueeksi.

Suomi on vientiriippuvainen maa. PIA:n yritysten vuosittaisesta yhteenlasketusta liikevaihdosta puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja/tai turvallisuustoimialoilla 40–60 % suuntautuu vientiin. Tästä vain pieni osa on luvanvaraista puolustustarvikkeiden vientiä. Puolustussektorilla kotimaisen asiakkaan tilaukset eivät yksinkertaisesti riitä teollisen pohjamme ylläpidolle. Tarvitsemme vientiä ja kansainvälisiä verkostoja.

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

Puolustusteollisuuden vienti on vahvasti myös puolustushallinnon intresseissä. Verotulojen lisäksi vientimme tuo lisäkäyttäjiä suomalaisille järjestelmille, edistää positiivista keskinäisriippuvuutta ja tuottaa sotilaallista huoltovarmuutta.

Selonteossa mainitaan Marinin hallitusohjelman hengessä, että *"puolustustarvikkeiden vienti kansainvälisiä velvoitteita noudattaen tukee osaltaan sotilaallista huoltovarmuutta. Vastuullinen vientitoiminta perustuu tarkkaan tapauskohtaiseen harkintaan."* Kirjaus on hieman ristiriitainen suhteessa selonteon henkeen koskien pitkän aikavälin kehittämistä ja kansainvälisen yhteistyön merkitystä. Tapauskohtainen harkinta ja ennakoimaton vientilupapolitiikka ei tue pitkäjänteistä viennin kehittämistä tai yhteishankkeisiin osallistumista. Suomen hallituksen tulee linjata, että Suomi noudattaa vientilupapolitiikassaan eurooppalaista linjaa. Tällaista tarvitaan jo eurooppalaisiin yhteishankkeisiin osallistumiseksi.

Puolustusministeriön valmistelevassa Materiaalipoliittisessa osastrategiassa tulee linjata tarkemmin tuki alan teollisuuden vientiponnisteluille ja resursointi vienninedistämiseen. Suomeen tarvitaan usean muun maan tavoin G2G-, eli Government-to-Government -malli, jossa hankintasopimukset sovitaan puolustushallintojen kesken. Tämä on useiden asiakasmaiden vaatimus ja suomalainen teollisuus häviää turhaan markkinoita kilpailijoillemme, koska meillä tätä mallia ei ole.

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

2. Puolustusministeriön ja sisäministeriön hallinnonalojen talousarvioesitykset vuodelle 2022

Puolustusministeriön hallinnonala

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 5 100 miljoonaa euroa. Talousarvioesitys ensi vuodelle on noin 5 % korkeampi kuin vuonna 2020. Lisäys johtuu pääosin monitoimihävittäjähankinnan (HX) kustannuksista (arvonlisäveromenoista). Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry pitää tärkeänä, että puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioesitys hyväksytään esitetyllä tasolla.

Toimintaympäristön kuvauksessa nostetaan esille myös kokonaismaanpuolustus ja kokonaisturvallisuus. Talousarvioesityksen mukaan "Kansallinen varautuminen muodostaa perustan myös materiaalisen valmiuden turvaamiselle ja hankinnoille kriisitilanteessa." Turvallisuusympäristön edellyttämä varautuminen, valmius sekä uusien teknologioiden hyödyntäminen korostuvat myös puolustusvoimia tukevassa suomalaisessa teollisuudessa. Yritykset ovat kehittäneet ja kehittävät kykyjään ja valmiuttaan jatkuvasti, jotta ne suoriutuvat niille määritellyistä tehtävistä kaikissa turvallisuustilanteissa. Näemme tärkeänä, että talousarvioesityksen linjaus myös toteutuu puolustushallinnon hankintatoimessa, ts. kriittisillä teknologia-aloilla tilauksia kohdistetaan kotimaahan, kun se on huoltovarmuussyistä perusteltua.

Hallinnonalan toiminnalliset tulostavoitteet ja niiden toteutuminen

Puolustusministeriön määrärahojen (momentti 27.01) toiminnallisissa tulostavoitteissa on mm. strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta. Korostamme, että kokonaisuuteen kuuluu myös HX- hankkeen teollisen yhteistyön projektien laadukas ja oikea-aikainen hallinta. Puolustusministeriön tulee kohdistaa resursseja (1 htv) tähän tärkeään toimeen, jotta voidaan varmistua siitä, että teollisen yhteistyön projektit tuottavat suunnitellun ja sovitun lopputuloksen.

Puolustusvoimien määrärahojen (momentti 27.10.) selvitysosassa todetaan, että puolustuksen ylläpidon ja kehittämisen painopisteet ovat mm. puolustusvalmiuden ylläpito ja materiaalisen valmiuden kehittäminen. Tavoitteena on mm. puolustusmateriaalin hankintaprosessin tehostaminen (suunnittelu, toteutus ja seuranta). Tämä on teollisuuden kannalta äärimmäisen tärkeää. Puolustusvoimien tulee kohdistaa riittävästi resursseja hankintojen toteuttamiseen, jotta jo päätetyt hankinnat voidaan toteuttaa kohtuullisessa ajassa.

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

Puolustusvoimien tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) rahoituksen tärkeys

Uusi Puolustuselonteko sekä Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (2018) korostavat tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) sekä kansallisen osaamispuheen tärkeyttä.

Puolustusvoimien TKI -toiminnan tarve ja määrärahojen riittävyys korostuvat tulevaisuuden suorituskykyä kehitettäessä sekä yhteistyössä suomalaisen teollisuuden kanssa. Kansallisen rahoituksen tarve korostuu EU:n puolustustutkimus- ja suorituskykyhankkeissa (EDF), joihin suomalainen teollisuus osallistuu aktiivisesti. Jotta suomalainen teollisuus kykenee osallistumaan hankkeisiin, tulee Suomen valtiona osallistua projekteihin myös rahallisesti, sillä rahoitusta hakevan konsortion ja mukana olevien jäsenmaiden tulee kattaa EU-rahoituksen ulkopuolelle jäävät kulut.

TKI-toiminta on myös keskeinen osa merkittävien hankkeiden riskienhallintaa. Ne edellyttävät riittävää ymmärrystä järjestelmien tarkoituksenmukaisista suorituskykyvaatimuksista, elinkaarikustannuksista, huoltokonseptista ja järjestelmien kriisiajan käytön ja ylläpitämisen edellyttämästä kansallisen osaamisen kehittämisestä. TKI-toiminnalla voidaan mm. riskejä sisältävät kehittämis- ja integrointitehtävät erottaa varsinaisesta hankinnasta.

Hallinnonalan TKI -toiminnalle ei ole omaa tilausvaltuutusta eikä TKI-toiminnan suuruutta ole esitetty talousarvioesityksessä. PIA toistaa jo useampana vuotena esittämänsä näkemyksensä siitä, että määrärahatason on oltava riittävä ja että TKI-toiminnan vaativan pitkäjänteisyyden ja eurooppalaisen yhteistyön takia toiminnalle tulisi korvamerkitä riittävä rahoitus.

Puolustusvoimien toimintamenot (27.10.01) ja
Puolustusmateriaalihankinnat (27.10.18)

Puolustusmateriaalihankintoihin (27.10.18) esitetään noin 821 miljoonaa euroa. Kokonaisuus sisältää uuden "Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2022-tilausvaltuuden, jolle esitetään noin 155 miljoonaa euroa vuodelle 2022. Lisäksi Puolustusvoimien toimintamenoihin esitetään noin 151 miljoonan euron tilausvaltuutta vuosina 2022–2026 tehtäviin materiaalin ja palveluiden hankintaan.

PIA näkee suomalaiselle teollisuudelle mahdollisuuksia ennen kaikkea:

- johtamisen, - tiedustelun ja valvonnan hankkeissa,
- kyberpuolustuksen kehittämisessä,
- sotilaan järjestelmissä,
- ampumatarvikkeiden hankinnoissa,
- maavoimien liikkuvuuden hankkeissa,
- meripuolustuksen kehittämisohjelmassa sekä
- eri järjestelmien integraatiossa ja elinkaaren aikaisessa ylläpidossa.

Näiden alueiden suorituskyvyt ja niitä tukevat teknologiat on määritelty kriittiseksi kansallisen turvallisuuden kannalta (VN periaatepäätös 2016). Näiden kriittisten

pääsihteeri Tuija Karanko

12.10.2021

alueiden hankinnat tulisi suunnata kotimaahan Valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksen (2018) mukaisesti.

Monitoimihävittäjien hankinta (27.10.19)

HX-hankkeeseen kuuluva teollinen yhteistyö on suuri mahdollisuus suomalaiselle teknologiateollisuudelle. Teollisella yhteistyöllä voidaan kehittää osaamisen huoltovarmuutta ja Suomen puolustuskykyä. Teollisen yhteistyön projekteilla voidaan parhaimmillaan edistää yritysten uudistumista, luoda uutta liiketoimintaa sekä edistää verkostoitumista myös kansainvälisiin arvoketjuihin.

Suoralla teollisella yhteistyöllä tuetaan hankittavaa suorituskykyä koko sen elinkaaren ajan. Puolustusvoimien strategiset kumppanit ja niiden verkostot ovat ensisijaisia suoran teollisen yhteistyö projektien suorittajina. Epäsuoralla teollisella yhteistyöllä kehitetään mm. puolustusjärjestelmän muita osa-alueita.

On ensiarvoisen tärkeää, että teollisen yhteistyön projektit ovat laadukkaita ja vaikuttavia ja ne tukevat suomalaisten yritysten strategiaa ja uudistumista. Puolustushallinnolla tulee olla resursseja tukea suomalaisia yrityksiä teollisessa yhteistyössä myös HX-hankkeen hankintapäätöksen tekemisen jälkeen.

Teollisuuden vientiedellytysten tukeminen

Puolustusvoimien toimintamenomomentin perusteluissa huomioidaan teollisuuden viennin ja kansainvälistymisen edistäminen. Nämä menokohdiltaan vaatimattomat toimenpiteet ovat elintärkeitä suomalaiselle alan teollisuudelle. Toiminta tukee myös sotilaallista huoltovarmuutta vahvasti. Jotta Suomessa toimiva puolustusteollisuus kykenee tukemaan puolustusvoimia, tulee sillä olla asiakkaita myös muualla. Hyvästä vientiyhteistyöstämme huolimatta jääme kuitenkin jälkeen kilpailijamaistamme. Esimerkiksi muut pohjoismaat investoivat teollisuuden vientitukeen huomattavasti enemmän. Samalla on korostettava, ettei Suomi saa vientilupapolitiikallaan asettaa suomalaista teollisuutta eriarvoiseen asemaan kilpailijoihinsa nähden.

Sisäministeriön hallinnonala

Sisäministeriön hallinnonalalla PIA:n jäsenistöä kiinnostaa erityisesti eri turvallisuusviranomaisten materiaalihankinnat.

Vuoden 2022 talousarvioesityksessä suurimmat erät kohdistuvat Rajavartiolaitoksen momentille 26.30.70 Ilma- ja vartioalusten hankinta. Määrärahan käytön suunnitelmassa esitetään useita järjestelmiä, jotka on puolustusministeriön hallinnonalan toimesta esitetty kriittisiksi. Tällaiset hankinnat tulee kohdistaa kriittiseen Suomessa toimivaan teollisuuteen.